

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITUDOMÁNYI FŐISKOLA
INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

57

Nyíregyháza
2024

ATHANASIANA

a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Főszerkesztő:
Véghseő Tamás

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dobos András, Görfföl Tibor, Pauwlik Zsuzsa Orsika, Németh István,
Földvári Katalin, Szegvári Zoltán

A folyóirat Tudományos Tanácsadó Testületének tagjai:
S.E.R. Dr. Orosz Atanáz, megyéspüspök, Miskolci Egyházmegye
S.E.R. Dr. Martos Balázs Levente, segédpüspök, rektor, Központi Papnevelő Intézet,
Prof. Baán István, professor emeritus, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
Prof. Dolhai Lajos, rektor, Egri Hittudományi Főiskola
Prof. Kustár Zoltán, tanszékvezető egyetemi tanár, Debreceni Református Hittudományi
Egyetem, Öszövetségi Tanszék
Prof. Thomas Mark Németh, tanszékvezető egyetemi tanár, Bécsi Egyetem, Teológiai Kar,
Történeti Teológiai Intézet
Prof. Puskás Attila, tanszékvezető egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem,
Hittudományi Kar
Prof. Em. Szentmártoni Mihály SJ, professor emeritus, Pontificia Università Gregoriana
Prof. Várnai Jakab, tudományos munkatárs, Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu/ / athanasiana.kiadvanyok@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303.

Felelős kiadó:
dr. Odrobina László mb. rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2024

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

D. TÓTH JUDIT

A Magyar Patrisztikai Társaság könyvbemutatója

(Budapest, 2024. április 26.)

Nagy érdeklődéssel kísért könyvbemutatóra került sor a Magyar Patrisztikai Társaság szervezésében 2024. április 26-án, a KGE Hittudományi Karának Tóth Kálmán termében. A Társaság elnökének, Kendeffy Gábornak a – bemutatandó kötetekben megjelenő sokféle témát hangsúlyozó – köszöntő szavai után két munka ismertetését és méltatását hallgathatták meg a nagyszámú résztvevők: Buzási Gábor *A véttel nyíllövés. Tanulmányok az ókori zsidóság, kereszténység és újplatonizmus határvidékeiről* (Budapest, L'Harmattan, 2023) és „*Szerezd az Írások tudományát*” – „*Ama scientiam Scripturarum!*”. *Szent Jeromos halálának 1600. évfordulója alkalmából rendezett konferencia tanulmányai*, szerkesztette Boros István (Budapest, Szent István Társulat, 2023).

Elsőként Buzási Gábor tanulmánykötetét mutatta be Péntek Dániel Gábor (KGE HTK Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék) és Vassányi Miklós (KGE BTK Szabadbölcészet Tanszék); előbbi a zsidósághoz és a kereszténységhez, utóbbi az újplatonizmushoz köthető írásokról beszélt. Péntek Dániel a Társaság elnökének szavaihoz kapcsolódva maga is azzal kezdte, hogy szerteágazó témák, különböző szakterületek vannak jelen a kötetben, melyeket mindenekelőtt a szerző oktatói-kutatói tevékenysége kapcsol össze. A köszönet személyes hangján megszólalva említette, hogy egy-egy téma kutatásának alakulását – mint egykori tanítvány – maga is láthatta. Mindenekelőtt azt hangsúlyozta, hogy Buzási – keletkezésük időrendjében elhelyezett – tanulmányai szövegekre koncentrálnak (héber Biblia, görög Ószövetség, hellénisztikus zsidó irodalom, rabbinikus és patrisztikus szövegek, újplatonikus szerzők írásai), és ezeken keresztül mindig a helyes megértés hermeneutikai problémáihoz vezetnek el, ami különösen a régi szövegek nyelvi távolsága, idegensége esetében teszi nehéz feladattá az értelmezést, a (meg)értő befogadást.

A tanulmánykötet nyitó írását (*Elisa, a bítchagyott rabbi*) elsősorban azért emelte ki, mert jól példázza azt, hogy egy-egy szöveg megértése több szinten is feltehető és megvalósulhat. Ahogy maga a szerző is fogalmaz az *Előszó*ban: „a négy bölcsről szóló jelképes talmudi történet különösen alkalmasnak tűnt arra, hogy a kötet nyitó szövege legyen: a kert mint a szent szöveg rejtélyeinek szimbóluma és a próbatétel mint a szövegértelmezéssel járó veszélyek metaforája, a legtöbb tanulmányban visszaköszön.” (9.) A Péntek által bemutatott további tanulmányok érintik a prófétai szerepet (a könyv címében megjelenő nyilvánvaló [nyíllövés] is erre utal, magának a prófétai szónak a szimbóluma, vö. 1Kir 22), a szent szöveg igazságát, a viszály, a konfliktus kérdéseit. Az egyes tanulmányok

filológiai kérdéseket is felvethetnek, például a Zsuzsanna és a vének történetében (Dán 13) Buzási Gábor két lehetséges szerzői és hagyományozói kör kettősségét is vizsgálja, ahogy erre Péntek Dániel utalt, aki néhány írással kapcsolatban arra is felhívta a figyelmet, hogy azok bizonyos elemei előre mutatnak a kötet többi tanulmányára, mint például az Aszeneth-történet Nap-szimbóluma. (Egyébként a Nap értelmezései a tanulmányok többségében megjelennek.)

Ezt követően Vassányi Miklós vette át a szót, akinek a méltatása szintén nem nélkülözte a szerzőhöz kapcsolódó személyes élményei felelevenítését: budapesti és leuveni beszélgetéseiket, vitáikat. Az újplatonizmushoz kapcsolható tanulmányok bemutatásának elején Julianus Apostata személyére utalt, akinek alakja és tevékenysége, Naphimnusz visszaterő témája Buzási Gábor kutatásainak; és az ehhez kapcsolódó írásokból kirajzolódik a filozófus császár sokszínű alakja. Kiemelte az Órigenész *Akéda*-értelmezésével foglalkozó tanulmányt, és ennek kapcsán megemlítette, hogy a II. konstantinápolyi egyetemes zsinat (553) tulajdonképpen nem Órigenész tanításait, hanem annak evagriosisi értelmezését ítélte el. Vassányi számára leginkább revelatív erejűnek a *Julianus császár Naphimnusza és a karácsony eredete* című tanulmány mutatkozott, amely meglátása szerint a pogány-keresztény „távolságot”, összetűzéseket, a Nap-Krisztus párhuzamot érdekes fejtegetésekkel mutatja be, és olvasóját a Naphimnusz és más korabeli források alapján a karácsony eredetének újragondolására készíti. Ugyancsak kiemelte Buzási azon tanulmányát, amelyben Jan Assmann-nal vitatkozik (*„Mózesi megkülönböztetés” és hellénizmus a IV. században. A vallási radikalizmus természetrajzához*), feltéve újra az Assmann által megfogalmazott, nagy vitát kiváltott kérdést, hogy vajon a monoteista („mózesi”) vallások következménye-e a vallási radikalizmus.

Másodikként a Boros István által szerkesztett tanulmánykötetet mutatta be Hamvas Endre Ádám (ELKH BTK Moravcsik Gyula Intézet) és Óbis Hajnalka (KRE BTK Ókortörténeti és Segédtudományi Tanszék); előbbi a négy részből felépülő kötet első két fejezetének, utóbbi a harmadik és negyedik fejezetnek a tanulmányairól szólt (I. *Szent Jeromos, a Biblia tudósa és fordítója*; II. *Szent Jeromos, a Biblia értelmezője*; III. *Szent Jeromos teológiája és ikonográfiája*; IV. *Szent Jeromos munkásságának utóélete és hatástörténete*). A kötet a Szent Jeromos halálának 1600. évfordulójára rendezett konferencia (PPKE HTK, Budapest, 2020. szeptember 30. – október 1.) előadásainak tanulmányá formált változatait adja közre Boros István szerkesztésében, mindezt pedig az időközben elhunyt Tarjányi Béla atya, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat alapítója és a PPKE HTK Újszövetségi Szentírástudományi Tanszék professzora emlékének szenteltek.

Hamvas Endre a kötet bemutatását szintén személyes élményekkel kezdte, amelyek Betlehemben, Jeromos kolostorában járva fogalmazódtak meg benne az elvonuló, szemlélődő élet „paradicsomi” állapotának és a hétköznapi zajos, olykor tragikus eseményeinek a Jeromos életét is jellemző feszültségéről. A konferenciakötet első fele (I. és II. fejezet, lásd fentebb) az egyházatya bibliafordító tevékenységével és a kánon alakulásával kapcsolatos írásokat rendezte egybe. Hamvas a tanulmányok egyik fontos következtetésének tartja, hogy a Jeromosról kialakult képet, miszerint az egyházatya inkább filológus alkat, mint eredeti gondolkodó és nincsenek jelentős teológiai tanításai, felül kell vizsgálni. (Erre egyébként az *Előszót* író Puskás Attila is utal: „nem egyszer egészen eredeti teológiai álláspontot képviselt a patrisztikus hagyományok szövetében”,

10.) Valamennyi tanulmányt jó összefoglalásnak tartja, az írások nagy száma és az idő rövidsége miatt azonban csak néhányat tudott kiemelni, mindenekeelőtt Perendy László (*Jeromos Máté-kommentárjának forrásai. Kételyek és bizonyosságok*) és Somos Róbert (*Szent Jeromos Zsoltár-értelmezései és az órigenészi hagyomány*) írásait, akik alátámasztják azt, hogy az egyházatya nemcsak sokféle forrást ismert, sokféle hatást fogadott be, hanem ezekre reflektálni is tudott. A Somos-tanulmányban vizsgált Órigenész-hatás kérdésére egyébként több írás is utal (Gánicz Endre, Benyik György, Oláh Zoltán). A bibliaértelmezésnek szánt második fejezetből, melynek írásai a szövegek, források, módszerek kérdéseit járják körbe, kiemelte Szatmári Györgyi jól adatolt tanulmányát (*Folyamok. Betekintés Jeromos két zsoltárhomiliájába*), ideidézve Pataki Elvira megfogalmazását, miszerint Jeromos tudatos szerző.

Óbis Hajnalka azzal kezdte a méltatását, hogy a konferenciakötet megmutatja a Jeromos-kutatások helyét a magyar kutatásokban, és az előzmények (szövegeinek, leveleinek fordítása, a Kelly-monográfia magyarországi megjelenése, Adamik Tamás, Heidl György és mások írásai) után – mondhatni – „pillanatfelvételt” ad. Hosszabban beszél a kötet címlapjáról és az azt elemző Varga Lajos-tanulmányról (*Szent Jeromos ikonográfiája egy váci elefántcsont relief alapján*), szerencsés választásnak tartva a reliefet, mivel Szent Jeromos ábrázolásának attribútumait mutatja és ezáltal kapcsolatba lép az egyes tanulmányokban megjelenő „Jeromos-portréval” is. A már Hamvas által is kiemelt megállapítás alátámasztására, miszerint Jeromos nemcsak bibliafordító és filológus, hanem „teológus” is volt, Boros István tanulmányát említette, amely a 15. levél alapján vizsgálja az egyházatya szentháromságtani nézeteit és fogalmait (*Adalékok Szent Jeromos „teológiájához”*). Ezt követően rövid említést tett még Kránitz Mihály, Pataki Elvira, Takács László, Fenyves Krisztián írásairól, valamint a Jeromos munkásságának utóéletét és hatástörténetét bemutató IV. fejezetben elhelyezett tanulmányokról, amelyek ugyancsak rámutatnak az egyházatya sokoldalúságára, széleskörű műveltségére, bibliafordításainak időtálló megoldásaira (Szőkely János, Pecsuk Ottó, Szuromi Szabolcs Anzelm, Adamik Tamás, †Tarjányi Béla).

Mindkét méltató hangsúlyozta, hogy a Szent Jeromos-tanulmánykötet olyan átfogó, hiánypótló munka, amely nem csak a kutatások jelenlegi állásáról ad képet, de azok folytatásának is megkerülhetetlen mérföldköve lesz. Növeli a kiadvány értékét és használhatóságát a tanulmányok lábjegyzeteiben megjelenő szakirodalmak sokasága, amely tájékozási pontként szolgálhat a további munkákhoz; továbbá a szentírási helyek, hivatkozott ókori művek mutatója, valamint a szerzői névmutató.

A jó hangulatú, baráti légkörű könyvbemutatót a megjelent kollégák és érdeklődők kötetlen beszélgetése, eszmecseréje zárta.

